

כמה לקחים מבחירות מוצלחות

יהודה בן מאיר 11.02.2013 02:00

זמן רב יעבור עד שיהיה אפשר להבין ולהפנים את מלוא הלקחים של הבחירות האחרונות. לקח אחד, שרבים כבר ציינו, הוא שבירה מסוימת של ה"גושים". עדיין לא אצל הפוליטיקאים, אבל במידה רבה אצל הבוחרים. תוצאה של מגמה חיובית וברוכה זו היא התחזקות המרכז והתרחקות מרשימות קיצוניות מכל צד.

המעבר, בימים האחרונים שלפני הבחירות, של שלושה מנדטים מנפתלי בנט ליאיר לפיד הוא העדות הטובה ביותר למגמה זו. ביטוי נכון וחשוב לתופעה נתן לפיד כבר למחרת הבחירות, כשהודיע שאינו שותף לרעיונות הזויים של "גוש חוסם". בכך גם תרם תרומה חשובה לניקיון הדעת של המערכת הפוליטית, כי הצהרתו מנעה את מסע הסחיטה המקובל של ש"ס ויהדות התורה לקראת הפנייה לנשיא.

כשלבנימין נתניהו הובטחו 62 חברי כנסת שימליצו עליו לפני הנשיא להרכיב את הממשלה, נלקח מהמפלגות החרדיות הכוח לאיים. ההתנפלות על לפיד בגין התייחסותו ל"זועביז" היא חסרת יסוד וצבועה; לפיד לא פסל את חנין זועבי מפני שהיא ערבייה, אלא בגלל העמדות וההתנהגות שלה, וטוב שכך.

יש עוד שני לקחים מהבחירות, הקשורים זה בזה, שהשלכותיהם עשויות להיות מרחיקות לכת בטווח הארוך. ראשית, הבחירות נהפכו לאישיות. רבים מהבוחרים לא הצביעו למפלגה, אלא למי שעומד בראשה. הדבר בא לידי ביטוי באופן בולט בתעמולה של המפלגות, שברובה הגדול התרכזה במנהיג. יהיו מי שיטענו שזאת תופעה שלילית, שהאידיאולוגיה נעלמה, שהמפלגה היא אשר צריכה להיות העיקר. אבל זו טעות; התופעה חיובית, ויש לברך עליה. בדמוקרטיה המבוססות ביותר הבחירה היא אישית; כך בארצות הברית ובאנגליה. במדינות אלו הבחירה היא בין מועמד למועמד. אמנם ברוב המקרים המועמדים הם מטעם מפלגה, אבל הבוחרים מצביעים לאיש ולא למפלגה. בחירות אישיות מגבירות את הזיקה בין הנבחר לבוחר ואת אחריות הנבחר כלפי מי שהצביעו בעבורו. אין דבר שקידם את השלטון המקומי יותר מהבחירה הישירה לראשי ערים.

שנית, התופעה של דעיכת שיטת הפריימריס. אין דבר שהשחית את המערכת הפוליטית בישראל יותר מהפריימריס. במקרה הטוב, הפריימריס יוצרים עיוות משום שחברי המפלגה אינם מייצגים את בוחר המפלגה; במקרה הרע, הם פתח לשחיתות והסתאבות, למיפקדי ארגזים ולתופעה הנלווה של קבלני הקולות. הרשימה הקיצונית של הליכוד היא תוצאה של השתלטות עוינת של אלפי מתנחלים שהצטרפו לליכוד וגרמו להדחה של בני בגין, דן מרידור ומיכאל איתן - אבל כשפתחו את הקלפיות באותם יישובים של מתנחלים ב-22 בינואר התברר, שהקולות הלכו לבנט ולעוצמה לישראל ולא לליכוד.

לפיד הרכיב לבד את הרשימה לכנסת, והצליח לבנות נבחרת יוצאת מן הכלל, המורכבת מאנשים איכותיים ומגוונים. לפיד הודיע שגם לכנסת הבאה הוא זכאי להרכיב את הרשימה, וזה לא מנע ממאות אלפי ישראלים להצביע לו. אין תשובה ברורה בעניין התחליף הראוי לשיטת הפריימריס; קיימות

הצעות שונות, הצריכות להיבחן. אולם הפריימריס במתכונתם הנוכחית צריכים לעבור מן העולם.